

(НИН, 18.12.2008)

Када је пре 18 месеци Вук Јеремић постављен за министра спољних послова, није се могло закључити да ће овај 33-годишњи физичар променити приступ српске дипломатије и показати да Србија не мора да води само дефанзивну спољну политику. Уз популарност међу Србима, младом министру иностраних дела је растао и број утицајних противника тако да је Јеремић по реакцијама које изазива, увелико надмашио бар једног од двојице председника чије фотографије стоје урамљене у његовом кабинету. Дан пре интервјуа за НИН Вук Јеремић је пред одбором за иностране послове Скупштине Србије још једном поновио да би Србија уколико би се наметнуо избор Косово или Европска унија, могла да одустане од евроинтеграција. - Спољнополитички приоритети Србије су јасно дефинисани одмах по формирању нове владе. То су: одбрана уставног поретка, убрзање европских интеграција и постизање хармоничних односа у региону. На та три приоритета влада је инсистирала и до сада и на томе ће инсистирати и убудуће. Истина је да постоји опасност да један спољнополитички приоритет стане на пут другом, да дође до пресецања тих путева. Ту пре свега мислим на одбрану уставног поретка и убрзање процеса европских интеграција. Када би се то догодило, нашли бисмо се у веома тешкој ситуацији. Зато је наш дипломатски задатак да та два пута држимо раздвојеним.

Ипак, да ли ваше све чешће изјаве у том правцу говоре да полако долази до преклапања тих путева или смо на истим позицијама као и у мају, када то нисте помињали?

- У протеклих неколико месеци били смо у прилици да преговарамо са генералним секретаријатом УН о реконфигурацији међународног цивилног присуства у нашој јужној покрајини. У одређеним тренуцима, када је процес пролазио кроз тешке фазе, неки од наших саговорника су инсинуирали да би, ако процес не буде успешно завршен, могао бити угрожен процес наших европских интеграција. Према томе, неки наши саговорници су мислили да би та два пута заиста могла да се пресеку. Зато је било изузетно важно да на крајње транспарентан, отворен и поштен начин нашим саговорницима и партнерима представимо све опасности до којих би дошло ако би се то и догодило. Ми ни од једног од три спољнополитичка приоритета не смемо да одустанемо. Први је чак зацртан и у Уставу.

Ви сте већ направили избор – ако бисмо дошли у такву ситуацију. Шта је са другим члановима владе? Да ли би они потписали одлуку да се у случају преклапања два пута одустане од Европе?

- До сада су све политичке одлуке у влади доношене консензусом. Било је расправа и разлика у политичким гледањима, али увек смо на крају успевали да постигнемо заједнички став. Влада је све своје одлуке до сада доносила једногласно. Када је реч о Косову, мислим да нам није довољно само јединство владе. Да бисмо били успешни у међународној арени, а ми смо се определили за интернационализацију проблема и

дипломатску борбу за Косово, потребно нам је јединство целокупног политичког спектра. Релативни успех који смо до сада постигли у одбрани уставног поретка је умногоме постигнут због тога што смо имали државно јединство које је обухватало и власт и опозицију. Од есенцијалне важности је да то јединство сачувамо. Снага нашег наступа пред међународном заједницом у великој мери зависи од тог јединства.

Међутим, опозиција сада врло јасно критикује владу због Еулекса, тврдећи да је то заобилазан начин за признавање независности Косова и Метохије.

- Дебата на ту тему још није стигла на дневни ред парламента. Влада ће свој став о реконфигурацији цивилног присуства у покрајини имати прилику да представи парламенту. Дискусија у Скупштини је добродошла, она може бити врло благотворна ако буде каналисана на позитиван начин. На крају ће парламент донети свој став. Ја се надам да ће ипак бити очувано преко потребно државно јединство.

Ова влада је, као ниједна пре, инсистирала на свом проевропском карактеру. Упркос томе, није учињено много у приближавању ЕУ. Јесте ли очекивали већу подршку европском путу Србије од стране земаља из ЕУ или је можда кривица на нашој страни?

- Ја сам спреман да примим сваку критику када је реч о политици ове владе у било којој равни: политичкој, економској, регионалној. Радил смо најбоље што смо умели али сигурно је било и пропуста. Но, ако постоји једна ствар где простора за критику нема, онда је то сарадња са Хашким трибуналом. Ова влада потпуно сарађује са Хашким трибуналом и ту нема никакве дилеме. Зато ми је тешко да прихватим да је формално дефинисани разлог за то што се Србија у институционалном смислу није померила ка ЕУ то што не сарађујемо са Хагом. Ова влада је изабрана на платформи која у свом темељу има европску визију Србије. Учинили смо све што је у нашој моћи када је посредни сарадња са Хашким трибуналом, испуњавамо критеријуме који су предвиђени консензусом земаља чланица тако да са пуним правом очекујемо да процес интеграција буде настављен. Ако није сарадња са Хагом, шта је прави разлог заустављања европског пута Србије? И шта је на Србији да чини; како да се понаша?

- Геостратешке околности, истини за вољу, тренутно нису најповољније. Сведоци смо институционалне кризе везане за ратификацију Лисабонског споразума, као и најозбиљније економске кризе у последњих сто година. То несумњиво негативно утиче када је реч о европским аспирацијама земаља западног Балкана. Поред тога, очигледно је да постоји својеврсно нераумевање између Европске уније и Србије, с обзиром на то да је у нашем случају наведена као конкретна препрека сарадња са Хагом. Ми што пре морамо то нераумевање да превазиђемо јер је наш стратешки интерес чланство у Европској унији. Али, од ритма институционалног приближавања Србије Европској унији важније је да наставимо процес демократске консолидације и изградње европског друштва и државе. Били или не били чланови Европске уније, десило се то ове или оне године, Србији је у највећем интересу да се овде изгради европско друштво које ће почивати на европским законима и стандардима.

Холандски министар спољних послова Максим Ферхаген је на питање да ли је Ратко Младић последњи услов, одговорио да ће нам то рећи када Младић буде изручен. Можете ли замислити ситуацију да ми изручимо Младића а онда се појаве још неки услови типа добросуседских односа са Косовом или можда да не продајемо НИС Русима?

- У међународним односима ништа не би смело да вас изненади. Међутим, пред нама се налазе познати технички критеријуми за чланство и један политички услов: сарадња са

Хагом. Ми смо прихватили те критеријуме и услове. Важно је да не буде додатних условљавања – нико други их није имао. Спремни смо да испунимо услове који су формално дефинисани, имамо стратегију како да их испунимо и очекујем да у том смислу будемо третирани као и свака друга држава на европском континенту. Додатна условљавања не би била фер и учинићемо све да до њих не дође. То видим као један од најважнијих задатака с којима ће се наша дипломатија суочити у 2009. години.

Сусрели сте се, ваљда са свим министрима спољних послова земаља Европске уније. Да ли имате утисак да неким од њих смета српско приближавање Русији и потписивање ова три енергетска споразума?

- Многе чланице ЕУ су у енергетском смислу далеко ближе Русији него Србија. И у том погледу Србија није различита од значајног броја чланица ЕУ. Односи Србије са Руском Федерацијом су односи који трају вековима, они су изузетно блиски, партнерски и братски, имају димензију коју неки други немају, као што је, на пример, духовна веза. По мом дубоком уверењу, најважнији билатерални однос који ће Србија имати у наредним деценијама јесте однос са Русијом. Али не знам зашто би такав однос био супротстављен нашем стратешком циљу – чланству у ЕУ. Дакле, учинићемо све да што пре постанемо члан ЕУ али ћемо увек бити блиски Руској Федерацији.

Пут свих земаља из овог дела Европе био је прво безбедносно па онда политичко присаједињавање. Дакле, прво НАТО па Европска унија. Да ли сматрате да и Србију чека такав пут; шта ћемо онда са прокламованом војном неутралношћу и да ли би евентуално приближавање НАТО-у уједно и удаљило Србију од Русије?

- Ниједна друга држава у Европи није прошла кроз трауме у односима са НАТО-ом као што је прошла Србија. Србију је НАТО бомбардовао. Очекујем да се зарад постизања заједничког циља, а то је пуна интеграција целог простора западног Балкана у ЕУ, та наша партикуларност поштује као и све сензитивности које одатле произлазе. Балкан је простор на коме постоје озбиљни безбедносни изазови. Зато сматрам да је блиска сарадња на том пољу апсолутно неопходна. Политика ове земље је војна неутралност, што не значи да нисмо спремни да сарађујемо, тј. да уложимо све наше ресурсе у циљу отклањања заједничких безбедносних претњи.

Услови за интеграцију су и добри суседски односи, а често имамо утисак да рат још није завршен већ да се само води другачијим средствима. Ту пре свега мислим на Хрватску. И колико односе са Црном Гором и Македонијом ремети њихов гест да признају Косово, и то у тренутку који је најмање одговарао Србији?

- Однос Србије према суседима је остао умногоме непромењен иако су неке од влада тих суседних земаља донеле одлуке које за ефекат имају урушавање уставног поретка Србије, тј. угрожавање територијалног интегритета наше земље. Да је руководство Црне Горе одлучило да призна Косово 24 или 48 сати пре гласања у Уједињеним нацијама, то би носило далеко мању опасност. Нажалост, они нису хтели тако да ураде. Признали су Косово у најгорем могућем тренутку за нас. Да нисмо реаговали на резолутан начин према Влади Црне Горе, послали бисмо поруку свету да ми немамо ништа против да после гласања у УН друге државе признају независност Косова. Када, с друге стране, погледате економске показатеље наших односа, они су исти као и пре црногорског признања. Другим речима, грађани Србије и Црне Горе нису претрпели никакву штету. Али, према Влади Црне Горе јесмо били оштри и то је била порука њима али и целом свету да нећемо толерисати наставак признавања Косова. Баш зато што смо тако реаговали, верујем да смо избегли ситуацију да данас имамо још 20 или 30 додатних

признања. Када је реч о Хрватској, учинили смо све до тренутка када се Суд прогласио надлежним да убедимо ту земљу да повуче тужбу за геноцид. Нису хтели. Србија тада није имала избора него да упутити контратужбу. Многи се питају зашто то нисмо урадили раније. До 18. новембра наш правни тим се залагао за то да се Суд прогласи ненадлежним. Не можете се борити да Суд буде ненадлежан и уједно тужити за то некога пред тим судом. Када се Суд прогласио надлежним, нашли смо се у ситуацији да бирамо да ли упутити контратужбу или не. То је у техничком и у правно процесном смислу било неопходно, а моје уверење је да смо имајући у виду и политички, етички па и историјски аспект, то морали да урадимо.

Чули смо да влада није имала јасан став о том питању. Наводно су се Оливер Дулић и Млађан Динкић жестоко супротстављали вашој идеји.

- Ми често имамо живу дебату у оквиру владе. Не би било коректно да износим садржај тих разговора у јавност. Понекад се деси да имамо сасвим другачија гледишта, али оно што је најважније је да је влада све своје одлуке доносила консензусом, демонстрирајући тако своју чврстину и снагу. Мислим да би тако требало да остане и у будућности

Како тумачите то да сте се, по мишљењу западних дипломата у Београду, издвојили као неко ко ремети ту идилу између Европе и Београда сачињену од врло лепих изјава и врло мало резултата?

- Не мислим да је то питање било чијег личног наступа или става. Пред нама се налазе реални проблеми и у том смислу врло је важно да њиховом решавању приступимо на отворен и поштен начин. У прошлости било је пуно неспоразума између Србије и Европе; Европа није добро разумела Србију, Србија није добро разумела Европу, и последице тих неспоразума су често имале трагичне консеквенце по грађане ове земље. Само уколико постоји кристално јасно разумевање, можемо да проблеме успешно решимо. Ја се само трудим да јасно образложим позицију ове државе. Да ли се добро разумете са амбасадорима најмоћнијих земаља у Београду? Сигурно су и до вас дошле приче да им нисте по вољи и да лобирају за вашу смену.

- Ми смо се у Србији изборили за успостављање демократског поретка који подразумева да је привилегија грађана ове земље да бирају своје руководство на демократским изборима. То руководство треба да ради оно што је у интересу грађана Србије и да рачуне полаже грађанима који су их изабрали. То је фундаментални принцип демократије и било би важно да га сви поштујемо.

Поред противника по двориштима амбасада, кажу да противнике имате и у вашој Демократској странци. Да су вам замерили што у свој најближи тим нисте уврстили скоро никога из странке и означавају вас као изразитог представника „дворског утицаја” у ДС-у. У каквим сте односима, рецимо, са министром одбране Драганом Шутановцем? - Врло коректним. Мислим да г. Шутановац изванредно обавља свој посао у Министарству одбране и један је од стубова политике Демократске странке. Уопште, Демократску странку видим као чврсту, хомогену и уједињену иза председника странке, који креира њену политику, а након избора 2008. и политику државе. Ту не видим никаква искакања. Убеђен сам да ћемо као странка остати уједињени иза те политике. Што се тиче моје најуже екипе, једини критеријуми за одабир били су стручност и посвећеност раду. Замало, у мају, да постанете и председник владе. Имате ли премијерске амбиције? Јер, како се помене реконструкција владе, помене се да бисте могли да се нађете на садашњем радном месту Мирка Цветковића.

- Моје амбиције су да се у тешким околностима изборим за имплементацију државне политике у међународној арени. Најпре сам оријентисан на 2009. годину, у којој ћемо имати много спољнополитичких изазова. Мислим да 2009. треба да буде година консолидације и напретка Србије. Нови изборни циклус нам није потребан. Приликом гласања у УН о стању људских права у Ирану, Србија није попут већине земаља ЕУ осудила кршење људских права у Ирану. Да ли та одлука има везе с тим што је Иран подржао Србију у случају Косова?

- Србија као мала земља мора да буде одмерена када је реч о коришћењу својих ограничених дипломатских ресурса. Нама је приоритет одбрана уставног поретка, а Иран је једна од земаља која нам у оквиру Исламске конференције највише помаже када је реч о броју признања Косова у оквиру многобројне организације. То морамо да поштујемо. Наравно, то не значи да питање људских права, што је једно од најзначајнијих питања 21. века, треба запоставити. Напротив. Па ми имамо ситуацију да су људска права наше заједнице на Косову доведена у питање и наша је морална обавеза да кренемо од тога. Свој допринос овом важном глобалном питању прво демонстрирамо нашом политиком и поступцима у границама наше земље. А када решимо те проблеме, моћи ћемо да се озбиљније посветимо решавању људских права у ширем контексту.

(Разговарао: Горислав Папић)